

Кравченко Яна Павлівна

доцент кафедри німецької філології і перекладу
Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна,
кандидат філологічних наук

ORCID ID 0000-0002-1219-4688

yana_kr@yahoo.com

<https://doi.org/10.28925/2412-2475.2020.16.4>

**ДЕКОНСТРУКЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ТВОРЕННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ БІОГРАФІЇ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ П. ЯЦЕНКА «НЕЧУЙ. НЕМОВ. НЕБАЧ»)**

Дослідження зумовлене трансформацією світоглядно-ідеологічних орієнтирів сучасної національної самосвідомості та потребою узагальнення специфічних процесів переформатування канонічних форм літературної біографії. На матеріалі стімпанк-роману П. Яценка «Нечуй. Немов. Небач» аналізується характер реалізації деконструктивної стратегії творення альтернативної біографії. Авторська концепція виявляється суголосною ідеєю Ж. Дерріди про заперечення існування єдиного джерела художнього смислу і переміщення смислотворчого центру в межах естетичного об'єкта. Концепція зцентрованої структури («вільної гри»), реалізована в романі П. Яценка, зумовила заміщення, трансформації і переміщення змістових і формальних елементів тексту. Ігрові стратегії візуалізації, використані в романному паратексті, а також елементи альтернативності маніфестують характерну для деконструкції зміну полярності традиційних бінарних опозицій і відмову від авторитетного центру. Цілісність біографії І. Нечуя-Левицького, забезпечена в романі П. Яценка загальним світоглядним і ідейно-естетичним контекстом, завдяки прийомам децентрування структури отримує інші центри — романтичний, ідеологічний, пригодницько-містичний, гумористично-фарсовий, релігійний, символічний, ціннісний.

Ключові слова: деконструкція, альтернативна біографія, «вільна гра», децентрування структури, паратекст, контекст, стімпанк, кінороман.

Актуальність теми дослідження.

У розмаїтті сучасних процесів націєтворення має місце ревізія канонічних постатей української національної культури. Культуротворчі трансформації зафіксовані в художніх експериментах сучасної прози, зокрема в портретно-біографічних жанрах. Їх основними ознаками є осмислення історико-біографічного матеріалу як сюжету, свобода в реконструкції психологічного портрета зображеної особистості, детальне відтворення елементів побутової повсякденності замість абстрактної моделі свідомості. За словами Ю. Ганошенка, «варто розглядати такі твори як результат взаємонакладання двох метажанрів — біографічного та альтернативної історії, оскільки поетика альтернативної біографії тяжіє одночасно до історизму, характерного для художньої біографії, та ремодельовання реальності, як в альтернативній фантастиці» (Ганошенко, 2018, с. 163). Ревізіоністське прочитання біографій видатних діячів минулого потребує дослідницької уваги до тих альтерна-

тивних способів творення біографічного нарративу, які в останнє десятиліття активно репрезентуються у вітчизняній белетристиці.

Ефективною художньою стратегією такого ремодельовання виступає деконструкція, що визнається стратегією «утаємничування присутності і полягає у такому відчитуванні тексту, яке видобуває з нього ті напружені точки, які розхитують добре вґрунтовану в нього присутність» (Дерріда, 2001, с. 615). Деконструктивізм заперечує існування єдиного авторитетного джерела смислу, звідси поняття не-присутності, не існування (замовчування) і переміщення смислотворчого центру на інші об'єкти. Подібна стратегія переміщення є концептуальною основою творення альтернативної біографії.

Метою цього дослідження є встановлення прийомів деконструювання біографії Івана Семеновича Нечуя-Левицького в експериментальному стімпанк- / мешап-романі П. Яценка «Нечуй. Немов. Небач». Твір викликав суттєвий інтерес як широкого читацького загалу, так

і професійних літературознавців (див.: Ісаєнко, 2018; Мейзерська, 2018; Тататоріна, 2017). Рецензії засвідчили успіх художнього експерименту П. Яценка, а відкрите обговорення роману у фейсбуці продемонструвало готовність читача переосмислювати історичні постаті в нових ракурсах. Роман вписується до певної тенденції ревізійного прочитання українських класиків реалістичної літератури, і цю тенденцію презентує монографія М. Тарнавського «Нечуваний Нечуй», що вийшла незадовго до того, як П. Яценко почав роботу над романом, і, як зізнається автор у післямові до книги, мала вплив на здійснення творчого задуму.

Виклад основного матеріалу. Беззаперечним фактором, що визначив успішну рецензію роману, є втілення автором стратегії біографічного деконструювання, що заснована на концепції Ж. Дерріди. Основне гасло деконструктивізму — децентрування структури, концепція відсутності центру; структура — це нескінченна гра різниць у скінченних межах, що не піддається центруванню в замкнену цілість. Дерріда висуває ідею письма як поля гри, у якому все може бути одночасно означником і означуваним, тобто текст звільняється від влади означника і стає тканиною, плетивом, текстурою, а не структурою. Текст можна конструювати і деконструювати, розкладати і складати, його можна до-писати, пере-писати, о-писати. Наочною демонстрацією цих процесів може служити творча історія роману «Нечуй. Немов. Небач». Книжка стала результатом реалізації мистецького проекту #стартапНечуй — експериментальної творчої практики, коли майбутній реципієнт став частиною творчої лабораторії митця. Процес написання передбачав діалог автора із фейсбук-аудиторією, включення її до дискусій щодо сюжету і поетики твору протягом усього періоду роботи. Врахування читачької думки на етапі творення стало концептуально значущим принципом роботи письменника і продемонструвало відмову від авторитетної волі всевладного автора, що і є вираженням концепції «відсутності центру» в термінології Ж. Дерріди.

Важливим аспектом деконструктивістської стратегії є ідея прочитання маргінесів письмового тексту. Ідеться про паратекстуальні елементи — назву, підзаголовок, епіграф, ілюстративний матеріал, епілог, анотацію. Назва «Нечуй. Немов. Небач» у передтекстовому періоді сприймається як безглузда гра слів, абсурдна скоромовка, нісенітниця. Поеднання трьох лексем із заперечною часткою «не», написаних на обкладинці з малої літери без розділових знаків, зчитується як замовляння в дитячій грі або

лічилка. Кінцева літера першої лексеми зухвало перевернута, що імпліцитно видає авторський намір здійснити переворот у сприйнятті справжнього Нечуя. Підзаголовок роману традиційний і ніби нівелює попередньо намічений ігровий контекст, повертаючи читача до традиційного біографічного нарративу: «Засновано на реальних подіях і біографії Івана Нечуя-Левицького». Надане уточнення провокує новий виток гри з читачем, відбувається містифікація читачьких очікувань (адже описані в романі події за участю опирів і мисливців за серцем героя є суцільною вигадкою). Нижче зазначено жанровий різновид твору — кінороман. Ігрове начало, притаманне кінематографічному мистецтву, надалі буде служити виправданням авторського довільного поводження з матеріалом, відсутності описів, рефлексій, візуальності, фрагментарності.

До паратекстуальних компонентів з подібною ігровою семантикою деконструювання можна віднести і розміщений на обкладинці модернізований портрет Нечуя-Левицького, на якому замість лівої половини обличчя — механізм із коліщат і шестерень. Підпис під фото виконано готичними шрифтом латиницею — *Netchuj*. Нове ім'я прикріплюється до нової зовнішності, продовжуючи намічену гру. Зображення повторюється двічі — на обкладинці і на перших сторінках книги. Такий портрет письменника викликає асоціації зі шкільним підручником з української літератури, у якому школярі домальовують класикам карикатурні бороди, роги, навушники, піратські накладки на око та ін., ніби протестуючи проти нудної одноманітності високоморальної тематики. Однак нижче завбачливо зазначено, що «В оформленні книги використано фотографію Івана Нечуя-Левицького 1892 року та гравюри XIX ст.» (Яценко, 2017, с. 10). Подібний, але менш зухвалий експеримент із зовнішністю Нечуя-Левицького здійснено і в оформленні монографії М. Тарнавського «Нечуваний Нечуй», на обкладинці якого обличчя письменника поділене навпіл, половини переставлені місцями, а назва так само побудована на грі слів. Ігрові стратегії візуалізації портрета письменника виступають дієвим деконструктивним прийомом. Адже реалізується важлива для деконструкції особливість, відзначена П. Баррі, — «тенденція до зміни полярності традиційних бінарних опозицій, так, що друге поняття стає привілейованим і вважається більш бажаним» (Баррі, 2008, с. 90). У цьому випадку йдеться про ціннісно-сміслові трансформації в межах таких опозицій, як нудне / захопливе, старе / нове, застаріле / сучасне, статичне / динамічне тощо. І для М. Тарнавського, і для П. Яценка на пе-

редтекстовому етапі важливо було створити певну візуальну провокацію, аби викликати читацьку цікавість. А потім реалізувати й основне завдання, яке М. Тарнавський декларує як відкрито деконструктивістське: «я прагну дати індивідуалізований портрет Нечуя — відкрити великою мірою непрочитаного письменника, віднайти не почутий голос, проявити обличчя митця з-під патини ідеологічного мотлоху, історичної іржі й естетичної плісняви. Для цього треба чистити, терти й полірувати скам'янілі рештки Івана Семеновича Нечуя-Левицького, доки під ними не проступить живий, яскравий Нечуй» (Тарнавський, 2018, с. 11). Опозиція скам'яніле / живе є маркуванням творчого наміру обох авторів, символічно, що в романі П. Яценка основна сюжетна колізія — протистояння живого і механічного.

В паратексті роману П. Яценка виразно маніфестується один із сучасних трендів — стім-панк-стиль. Трендові елементи виконують функцію первинного ігрового розхитування традиційних складників біографії. У художньому оформленні книги це перші вісім сторінок, які передують тексту. Вони діють на читача, адже візуалізують новий, несподіваний контекст письменницької біографії, намічений у портреті. Зображення механізмів (парового двигуна, телескопа, годинника, насоса, револьвера) і креслень акцентують технічний, механічний контекст дії. Парові й механічні технології не вписуються в читацький прогноз, адже письменника І. Нечуя-Левицького масовий читач сприймає як співця патріархального українського села, автора хрестоматійно сільських «Миколи Джери», «Баби Параски», «Кайдашевої сім'ї» та ін.

Отже, візуальна стилізація романного паратексту під школярську хуліганську витівку зі збереженням традиційних елементів є ефективним прийомом провокації читацької аудиторії. До речі, протиставлення романної візії Нечуя традиційно шкільній позначене і в анотації до книжки: «Факти з життя української богеми, які не ввійшли до шкільних підручників» (Яценко, 2017, с. 11). Авторська концепція виявляється суголосною ідеєю Ж. Дерріда, який представляє сучасність як особливу інтелектуальну «подію», що здійснює радикальний розрив з минулим способом мислення. Більше немає абсолютів і фіксованих точок, так що світ, у якому ми живемо, є «децентралізованим». Усе, що ми маємо, — це «вільна гра». Дерріда приймає децентралізований світ як «визволення». Якщо нам вистачить сміливості, ми увійдемо в цей новий світ, де не існує гарантованих фактів, а лише інтерпретації, жодна з яких не має

печатки авторитету, оскільки більше не існує жодного авторитетного центру, до якого можна звернутися, щоб її підтвердити.

Деконструкція виходить із тези, що «структура повинна бути зцентрованою. Але центр може бути або думкою, як у класичному розумінні, або подібним до творця, до буття, чи до незмінюваного природного місця, <...> чимось таким, що уможливорює “вільну гру” і що одержує те, що ми називаємо історією, — цілу серію визначень, означників» (Дерріда, 2001, с. 635). Таким центром у романі П. Яценка є історія поневірянь Нечуєвого серця: зазіхання на нього упирів і членів Археографічної комісії, викрадення, збереження і, зрештою, сповнене драматизму повернення напередодні смерті героя.

Припускаємо, що звернення до теми серця є концептуально значущим в альтернативному баченні біографії письменника. Адже філософія серця (кордологізм) є основою національного буття українців. Серце визначається осередком людського духу й утверджується як національний психотип. І. Книш зазначає, що «для українського народу завжди була властива “сердечність”. Тобто розум виявляє загальне в діяльності людей, серце ж — основа неповторності та унікальності людської особистості, тільки в серці творяться ті явища й події історії, які принципово неможливо вивести із загальних законів» (Книш, 2015, с. 141). Свідченням цього є сентиментальність, естетизація народного життя, емоційність, ліризм, чутливість. «Кордоцентричний компонент ментальності українців — це екзистенція, що виступає основою самого буття або й частиною природи українського народу: українець живе, а все його світобачення, поведінка і культурні надбання узгоджуються з притаманним йому кордоцентризмом» (Книш, 2015, с. 142). В основі багатьох творів української літератури XIX ст., зокрема й І. Нечуя-Левицького, ідея про те, що людина починає свій моральний розвиток із рухів серця, має тілесну і духовну сутність, твердження, що «серце є осередок душевного і духовного життя людини, що у серці зачинається і народжується рішучість людини на ті чи інші вчинки, в ньому виникають багатоманітні наміри й бажання; воно є основа волі і її прагнень...» (Юркевич, 1990, с. 70–71). Кордоцентризм об'єктивується в романі П. Яценка засобами деконструкції. Сердечність (чуттєвість) української душі протиставляється механічності (штучності, мертвотності) тих, хто зазіхає на неї. Це і є той центр, від якого починається розгортання вільної гри смислів у творі.

У межах структури, яка завжди підпорядкована центру і має сталу основу, Дерріда припускає метафоричне переміщення, а також розри-

ви й подвоєння. Організаційні засади структури обмежують те, що автор іменує «вільною грою». Дерріда зазначає: «Без сумніву, обираючи напрям і організовуючи пов'язаність системи, центр структури дозволяє вільну гру елементів всередині її цілісності» (Дерріда, 2001, с. 617). Таким центром у біографічній оповіді можна вважати особистість Нечуя, інтелектуальне середовище, загальний світоглядно-естетичний та ідейний контекст доби. У романі відтворено соціокультурні й історичні факти часу. Знаходять підтвердження тези Дерріди про те, що в такому випадку «цей центр замикає гру, яку він відкриває й уможливорює. Як і годиться центрові, це є пункт, де заміна змісту елементів і термінів вже неможлива. У центрі заборонені переміщення чи перетворення елементів» (Дерріда, 2001, с. 617). Функцію такого центру виконують у романі ті епізоди, які становлять дійсну біографію письменника — дитинство в Стеблеві, період навчання в Богуславі, захоплення Надією Сольською, робота вчителем у гімназії Седльце, цікавість до книжки Лесажа «Кульгавий біс», звичка ходити з парасолькою, боротьба за чистоту мови, святкування ювілею творчої діяльності, майстрування чудернацьких пристроїв для полювання на мишей тощо. У романі діють Пантелеймон Куліш, Михайло Грушевський, Микола Лисенко, Сергій Єфремов, Володимир Антонович, Павло Чубинський, Михайло Драгоманов та інші.

Традиційною є думка про те, що центр творить всередині структури те, що нею керує. На думку Ж. Дерріди, центр перебуває в центрі цілісності, а оскільки не належить до цілісності, то ця цілісність має центр десь-інде. Центр не є центром. Вільна гра виражає себе в посиленні побутового зображення. Нечуй постає в повсякденному бутті, поза процесами творчості. Такий спосіб репрезентації особистості замінює традиційну, здебільшого абстрактну модель біографічного тексту, яка зосереджувалась передусім на реконструкції свідомості. Замість проникнення у творчу лабораторію письменник відтворює побутове життя в усіх деталях: хвороби, житлові негаразди, майнові труднощі, з'ясування видавничих питань тощо. Також спостерігаємо, що в романі відбувається порушення історико-фактичної основи біографії, допускається вільна інтерпретація фактів заради досягнення художнього ефекту. Цю функцію виконують елементи альтернативності, фікційності, містифікації. Галицькі опирі, безсмертні гравці, пароплави, дирижаблі, паромобілі, електричні кеби, аероплани формують альтернативну паро-механічну реальність. Знаходить підтвердження теза Ж. Дерріди про розташування суб'єкта: «Я вважаю, що центр є функці-

єю, не буттям, не дійсністю. І ця функція є абсолютно необхідною, як і абсолютно необхідним є суб'єкт. Я не руйную суб'єкта, я його розташовую» (Дерріда, 2001, с. 637). Цілісність біографії отримує інші центри — романтичний (любовна історія Нечуя із Немов і народження позашлюбної доньки), пригодницько-містичний (заволодіння Нечуєвим серцем галицькими упирами), ідеологічний (протистояння героя із Археографічною комісією, таємною службою Імперії), гумористично-фарсовий (зображення заморожених опирів, переселення їхніх душ у тварин, комічна сутичка Нечуя із пані Бенкендорф), національно-патріотичний (Нечуй і київська Громада), релігійний (міркування отця Симеона про парову теологію), символічний (механічна бджола, квітка нечуй-вітру на кришці металевого серця, бульдозер з написом «Александр Пушкин», чумацька пісня у фіналі), ціннісний (механічне проти живого, сердечне проти байдужого, душа проти бездуховності).

Деконструктивна стратегія творення тексту схильна перетворювати його на символ децентралізованого світу. П. Баррі виділяє сутнісну ознаку деконструктивного письма: «процес деконструкції часто зосереджується на окремій деталі тексту, що здається другорядною, а потім використовує її як ключ до всього твору, так що все прочитується крізь її призму» (Баррі, 2008, с. 87). У романі П. Яценка такими ключовими, концептуально значущими деталями є механічна бджола ребе Нахмана, позолочена голова шимпанзе з рубіновими очима на руків'ї ціпка пана зі Сходу, Російський дух фірми Фаберже, механічні чумацькі воли.

Висновки. Отже, концепція зцентрованої структури (вільної гри) уможливила ревізійнісцьке прочитання біографії І. Нечуя-Левицького. Деконструктивна стратегія авторського письма знаходить вираження в таких прийомах: заміщенні смислотворчого центру, трансформації та переміщенні змістових елементів на маргінеси письмового тексту, зсувах фокусу, часу, точки зору і ставлення, зміні полярності традиційних бінарних опозицій. Центр набув різної форми і втілення в різновидах смислу — біографічного, ідеологічного, національно-патріотичного, символічного тощо. Ігрова природа роману П. Яценка маніфестує ідею відмови від присутності центру: оповідь динамічна, не зосереджена на одному персонажі, текст фрагментується, формується враження калейдоскопічного перебігу життя. Вільна гра і зцентрована структура уможливили поєднання біографії з пригодницько-містичним стімпанком, елементами кінороману, побутовим зображенням.

ДЖЕРЕЛА

1. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія. Київ: Смолоскип, 2008. 360 с.
2. Ганошенко Ю. Альтернативна біографія в сучасній українській літературі як гра з пам'яттю та ідентичністю. *Літератор-інтелектуал у міграційних процесах: виклики для пам'яті та ідентичності*. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. С. 161–177.
3. Дерріда Ж. Структура, знак і гра у дискурсі гуманітарних наук. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* Львів: Літопис, 2001. С. 617–641.
4. Ісаєнко К. Іван Нечуй-Левицький: по-чу-ти «механічне серце». *Література та культура Полісся*. Вип. 93. Серія «Філологічні науки». № 11. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 19–26.
5. Книш І. Кордологізм та його роль у становленні української нації: сучасний науковий дискурс. *Філософія науки: традиції та інновації*. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. № 1(11). С. 136–145.
6. Мейзерська Т. Інтертекст роману П. Яценка «Нечуй. Немов. Небач». *Сучасні літературознавчі студії*. 2018. Вип. 15. С. 138–142.
7. Тараторіна С. Нечуй-Левицький із механічним серцем, або Незбагненні шляхи українського паропанку. *LitАкцент*. URL: <http://litakcent.com/2017/10/20/nechuy-levitskiy-iz-mehanichnim-sertsem-abo-nezbagnenni-shlyahi-ukrayinskogo-paropanku> (дата звернення 20.10.2017).
8. Тарнавський М. Нечуваний Нечуй. Реалізм в українській літературі. Київ: Лаурис, 2018. 288 с.
9. Юркевич П. Философские произведения. Москва: Правда, 1990. 672 с.
10. Яценко П. Нечуй. Немов. Небач: кінороман. Львів: ЛА Піраміда, 2017. 148 с.

REFERENCES

1. Barri, P. (2008) *Vstup do teoriji: literaturoznavstvo ta kulturologhija* (360 p.). Smoloskyp.
2. Ghanoshenko, Ju. (2018) Aljternatyvna bioghrafija v suchasnij ukrajinsjkij literaturi jak ghra z pam'jattju ta identychnistju (pp. 161–177). *Literator-intelektual u mighracijnykh procesakh: vyklyky dlja pam'jati ta identychnosti*. Vyd-vo ChNU im. Petra Moghyly.
3. Derrida, Zh. (2001) Struktura, znak i ghra u dyskursi ghumanitarnykh nauk (pp. 617–641). *Antologhija svitovoji literaturno-krytychnoji dumky XX st.* Litopys.
4. Isajenko, K. (2018) Ivan Nechuj-Levycjkyj: po-chu-ty “mekhanichne serce” (pp. 19–26). *Literatura ta kuljtura Polissja*. Vyp. 93. Serija “Filologhichni nauky”. № 11. NDU im. M. Gogolja.
5. Knysh, I. (2015) Kordologhizm ta jogho rolj u stanovlenni ukrajinsjkoi naciji: suchasnyj naukovyj dyskurs (pp. 136–145). *Filosofija nauky: tradyciji ta innovaciji*. SumDPU im. A. S. Makarenka. № 1(11).
6. Mejzersjka, T. (2018) Intertekst romanu P. Jacenka “Nechuj. Nemov. Nebach” (pp. 138–142). *Suchasni literaturoznavchi studiji*. Vyp. 15.
7. Taratorina, S. (2017) Nechuj-Levycjkyj iz mekhanichnym sercem, abo Nezbagnenni shljakhy ukrajinsjkogho paropanku. *LitAkcent*. <http://litakcent.com/2017/10/20/nechuy-levitskiy-iz-mehanichnim-sertsem-abo-nezbagnenni-shlyahi-ukrayinskogo-paropanku>
8. Tarnavskij, M. (2018) *Nechuvanyj Nechuj. Realizm v ukrajinsjkij literaturi*. Laurus.
9. Jurkevych, P (1990). *Fylosofskye proyzvedenyja*. Pravda.
10. Jacenko, P. (2017) *Nechuj. Nemov. Nebach*: kinoroman. LA Piramida.

Yana Kravchenko

PhD Associate Professor of the Department of German Philology and Translation
of Zaporizhzhia National University
Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-1219-4688

yana_kr@yahoo.com

DECONSTRUCTION AS A STRATEGY FOR CREATING AN ALTERNATIVE BIOGRAPHY (BASED ON P. YATSENKO'S NOVEL “NECHUI. NEMOV. NEBACH”)

The research is determined by the transformation of worldview and ideology focuses in the modern national self-identification as well as by the need in generalizing specific processes of reformatting the canonic forms of literary biography. P. Yatsenko's steampunk novel “Nechui. Nemov. Nebach”

forms the basis for the analysis of the way the deconstructive strategy of the alternative biography creation is put into practice. The author's concept proves to correlate with J. Derrida's ideas about the denial of the universal source of literary meaning and about the transference of the sense-making centre within the aesthetic object. The concept of the decentralized structure ("free play"), implemented in P. Yatsenko's novel, leads to the replacement, transformation, and transference of sense-bearing and formal text components. The sense-making centre of the biographical narration is Nechui-Levytskyi's personality, the intellectual environment as well as cultural and historical context of the era. The free play is revealed through strengthening the depiction of the everyday life and weakening the traditional reference to the writer's creative laboratory. The initial play swaying of traditional biography components is achieved owing both to the strategies of visualization, employed in the novel's paratext, and to the elements of alternativeness which manifest the change in the polarity of the traditional binary oppositions and denial of the authoritative centre, which is characteristic of deconstruction. It has been found out that the development of the free-play meanings in the literary work starts with the plot-theme opposition: cordial (sensitive, natural) — mechanical (artificial, non-genuine). The life energy of Nechui's heart is opposed to the deadness of the forces that lay claim to it — the Galician ghouls and the Archaeographical Committee members. The integrity of Nechui-Levytskyi's biography, which is realized in P. Yatsenko's novel through the general worldview and ideological-and-aesthetic context, acquires other centres owing to the devices of structure deconstruction, such as romantic, ideological, adventure-and-mystery, humour-and-farce, religious, symbolic, and axiological centres. This way of representing a personality replaces the traditional, more abstract biographical text model which primarily concentrated on the reconstruction of conscientiousness. The novel disrupts the historical and factual foundations of biography by allowing for free interpretation of facts with the view of achieving the literary effect. This function is performed by the elements of fictitiousness, mystification, and author's play.

Keywords: deconstruction, alternative biography, "free play", structure decentralization, paratext, context, steampunk, screen novel.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2020
Прийнято до друку 27.11.2020